

POSTANOWIENIE

Dnia 9 grudnia 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Antoni Górski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Iwona Koper

SSA Barbara Trębska

w sprawie z wniosku M. Spółki Jawnej

przy uczestnictwie S.L. i A.L.

o zmianę postanowienia,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 9 grudnia 2009 r.,

skargi kasacyjnej uczestnika postępowania S.L.

od postanowienia Sądu Okręgowego w L.

z dnia 27 lutego 2009 r., sygn. akt [...],

**uchyła zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w L. do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia
o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Prawomocnym postanowieniem z dnia 25 marca 2008 r. Sąd Rejonowy w R. oddalił żądanie wnioskodawcy – M. spółka jawna o wykreślenie wpisu do księgi wieczystej roszczenia o zawarcie umowy sprzedaży prawa użytkowania wieczystego działki nr 314/4, dla której prowadzona jest księga wieczysta Kw nr [...], które to roszczenie przysługuje S.L. na podstawie notarialnej umowy przedwstępnej sprzedaży nieruchomości z dnia 26 września 2006 r.

W sprawie niniejszej wnioskodawca żąda zmiany tamtego postanowienia Sądu i uwzględnienia wniosku.

Sąd Rejonowy w R. postanowieniem z dnia 28 grudnia 2008 r. oddalił wniosek. Zdaniem tego Sądu, domaganie się przez wnioskodawcę zmiany prawomocnego postanowienia tego Sądu z dnia 25 marca 2008 r. jest nieuzasadnione, ponieważ postanowienie to zostało poddane kontroli instancyjnej przez Sąd Okręgowy, od orzeczenia którego została wniesiona skarga kasacyjna i do chwili jej rozpoznania nieuprawnione i przedwczesne jest jakiekolwiek działanie w kierunku zamiany wydanego w sprawie orzeczenia Sądu pierwszej instancji.

Rozpoznający apelację wnioskodawcy Sąd Okręgowy w L. uznał ją za zasadną. Stwierdził, że zgodnie z art. 523 k.p.c. prawomocne postanowienie oddalające wniosek sąd może zmienić w razie zmiany okoliczności sprawy. W rozpoznawanej sprawie zmiana taka nastąpiła, ponieważ okolicznością faktyczną decydującą o oddaleniu wniosku o wykreślenie roszczenia, ustaloną przez Sąd Okręgowy rozpoznający apelację od postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 25 marca 2008 r., było stwierdzenie, że nie upłynął rok od dnia wpisu przedmiotowego roszczenia do dnia złożenia wniosku o jego wykreślenie, w związku z czym brak było przesłanki warunkującej zastosowanie art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (dalej u.k.w.h.). Tymczasem ponowny wniosek zastał złożony w dniu 2 września 2008 r., czyli po już po upływie roku od dnia 4 stycznia 2007 r., to jest od daty, od której liczą się skutki wpisu, którego wykreślenia domagał się wnioskodawca. Wobec powyższego, w ramach kognicji sądu wieczystoksięgowego należało ustalić jeszcze, czy w terminie jednego roku nie złożono wniosku o wpis prawa, którego dotyczy

przedmiotowe roszczenie. Z treści księgi wieczystej [...] wynika, że wniosek taki w ustawowym terminie nie został złożony, w związku z tym należało zmienić postanowienie Sądu pierwszej instancji i uwzględnić wniosek o wykreślenie wpisu.

Powyższe rozstrzygnięcie zaskarżył skargą kasacyjną uczestnik S.L. Zarzucił naruszenie przepisów postępowania cywilnego, które miało istotny wpływ na wynik sprawy: art. 386 k.p.c. zw. z art. 379 k.p.c. oraz art. 13 § 3 k.p.c.; art. 321 k.p.c. z zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. w zw. z art. 523 k.p.c.; art. 523 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. oraz naruszenie przepisów prawa materialnego: art. 19 ust. 1 u.k.w.h. w zw. z art. 19 ust. 2 i art. 29 u.k.w.h. w zw. z art. 626⁸ § 6 k.p.c. W konkluzji wniósł uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W sprawie występują dwa zagadnienia prawne, których rozstrzygnięcie ma bezpośredni wpływ na wynik sprawy. Pierwsze, to jaki sąd jest właściwy do rozpoznania wniosku, złożonego na podstawie art. 523 k.p.c. o zmianę prawomocnego orzeczenia oddalającego pierwotne żądanie wnioskodawcy, w sytuacji, kiedy w sprawie tamtej orzekał także sąd odwoławczy, który oddalił apelację. Druga wątpliwość prawna sprowadza się do odpowiedzi na pytanie, czy roczny termin przewidziany w art. 19 ust. 2 u.k.w.h. liczy się od daty dokonania wpisu roszczenia o przeniesienie własności lub użytkowania wieczystego, czy też od daty złożenia wniosku o dokonanie tego wpisu.

Odnosząc się do pierwszego z tych zagadnień należy przypomnieć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, iż w razie zmiany okoliczności, o których mowa w art. 523 k.p.c., uprawnionemu przysługuje wybór pomiędzy możliwością złożenia nowego wniosku z powtórным żądaniem, które zostało już prawomocnie oddalone, albo zgłoszenie wniosku o zmianę prawomocnego rozstrzygnięcia przez uwzględnienie żądania, bez potrzeby wszczynania nowego postępowania co do tego samego przedmiotu (por. postanowienia z dnia 4 lutego 2004 r., III CK 220/02, z dnia 28 kwietnia 2005 r., III CK 433/04, czy z dnia 2 kwietnia 2008 r., III CSK 313/07 – niepubl.). W sprawie niniejszej wnioskodawca, reprezentowany przez zawodowego pełnomocnika, skorzystał z tej drugiej możliwości, składając wniosek o zmianę prawomocnego postanowienia

oddalającego wniosek. Żądanie to było dla sądu wiążące. Skoro zaś w pierwotnej sprawie orzekał sąd odwoławczy, to ten sąd był właściwy do rozpoznania żądania o zmianę prawomocnego postanowienia, a nie sąd rejonowy. Trzeba bowiem zaznaczyć, że, jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale siedmiu sędziów z dnia 3 kwietnia 2007 r., III CZP 137/06 (OSNC 2007, nr 9, poz. 125), w obowiązującym obecnie systemie apelacyjnym, sąd drugiej instancji, który oddalił apelację, jest sądem orzekającym ostatecznie co do istoty sprawy w rozumieniu art. 405 zdanie drugie k.p.c., właściwym do wznowienia postępowania na podstawach określonych w art. 403 k.p.c. Uchwała ta ma odpowiednie zastosowanie w kwestii właściwości sądu do rozpoznania wniosku o zmianę prawomocnego postanowienia na podstawie art. 523 k.p.c. W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy powinien zatem, zamiast rozpoznawać apelację, uchylić zaskarżone postanowienie i przejąć sprawę do merytorycznego rozpoznania wniosku, kontynuując poprzednie postępowanie przed sądem odwoławczym (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 1962 r., III CO 12/62, OSNC 1963, nr 12, poz. 254, czy pogląd wyrażony w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2004 r., III CK 220/02). Już więc z tej przyczyny skarga kasacyjna podlegała uwzględnieniu (art. 398¹⁵ k.p.c.).

Uzasadniony okazał się też zarzut naruszenia art. 19 ust. 1 w zw. z ust. 2 u.k.w.h.

Podstawowym orzeczeniem sądu wieczystoksięgowego, wywołującym skutki materialnoprawne jest wpis. Dlatego też, jak uznaje się w orzecznictwie, data powstania prawa objętego wpisem określona jest, co do zasady, datą dokonania wpisu. Jedynie w pewnych sytuacjach, kiedy chodzi o ustalenie np. kwestii pierwszeństwa ograniczonych praw rzeczowych, ustawodawca w art. 29 u.k.w.h. przyjmuje wsteczne działanie wniosku o dokonanie wpisu, licząc je od daty złożenia wniosku (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2000 r., III CKN 558/98, czy z dnia 14 lutego 2003 r., IC CK 109/02 – niepubl.). Jednakże nawet na gruncie art. 29 u.k.w.h. uznaje się, że skutek wsteczny wpisu, o którym mowa w tym przepisie związany jest tylko z takim wpisem, który jest dopuszczalny w chwili jego dokonywania, a nie w chwili złożenia wniosku (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 1995 r., I CRN 47/95,

czy uchwałę z dnia 9 marca 1993 r., III CZP 149/92). Z tych względów należy przyjąć, że na tle art. 19 ust. 1 i 2 u.k.w.h. chodzi o roczny termin liczony od dokonania wpisu, a nie od złożenia wniosku, o czym przesądza wyraźne brzmienie treści tego przepisu. Jak trafnie przy tym wywodzi skarżący, nie ma przekonujących argumentów, aby wbrew wykładni gramatycznej tego przepisu uznać, że ma w tym wypadku również zastosowanie art. 29 u.k.w.h. o wstecznym działaniu wniosku, chyba żeby w grę wchodziła konkurencja kilku wniosków, co w niniejszej sprawie nie występuje.

Z tych względów na podstawie art. 398¹⁵ w zw. z art. 13 § 2 i art. 108 § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.